

Patriotyzm w staropolskiej literaturze

Literatura wyrasta z doświadczeń i aspiracji ludzkości. Jej autorzy starają się przekazać czytelnikowi pewne prawdy moralne, społeczne i ludzkie, aby wypełniać swoją misję wobec społeczeństwa. Zadaniem literatury jest kształtowanie postaw czytelników, zwracanie ich uwagi na ważne kwestie. Dzieła literackie to konkretne osoby o różnych doświadczeniach życiowych, wiedzy i indywidualnej wrażliwości. Czytelnik często widzi w tekście literackim odpowiedzi na pytania i wątpliwości.

Człowiek jest częścią wspólnoty, dlatego literatura odgrywa ogromną rolę nie tylko w życiu jednostki, ale przede wszystkim w życiu narodu. Służba Ojczyźnie, troska o jej dobro i przyszłość od najdawniejszych czasów była najwyższą kategorią polskiej świadomości narodowej. Już pierwsi kronikarze polscy znajdowali przede wszystkim przykłady patriotyzmu w działalności królów. Poezja polska od urodzenia wyrażała uczucia patriotyczne i gloryfikowała wielopłaszczyznową służbę Ojczyźnie. Od wieków cytowano Kochanowskiego, że wolność ojczyzny „otwiera drogę do nieba” ludziom, którzy mają na uwadze dobro wspólne. Przemiany, jakie zaszły w Polsce w XV i XVI wieku, zmusiły szlachtę do większej świadomości swojej roli w państwie, pozwalając na zdobycie ważnych przywilejów i odpowiedzialności. Dlatego w literaturze renesansu obok tendencji humanistycznych związanych z duchem epoki pojawia się myśl obywatelska, głęboka troska o losy Ojczyzny. Pod koniec „Krótkiego Przesłuchania” K. Rej przedstawił Rzeczpospolitą Obojga Narodów, która narzeka na swój los, zaniedbywana przez tych, którzy dobrze w niej żyją. Dobry czytelnik, mówi Rej, to taki, który „przynosi pokój na ziemi”. Był bardzo stanowczy w swoim oddaniu służbie publicznej.

Andrzej Frycz Modrzewski, znakomity dziennikarz, przedstawił

zasady życia społecznego, politycznego, religijnego i moralnego w swoim dziele „O poprawie Rzeczypospolitej”. Za podstawę państwa uważał praworządność, prawo w pełni rządzone dobrem wspólnym. Długotrwałe istnienie państwa musi być budowane z korzyścią dla wszystkich państw. Frycz-Modrzewski i inni rozmawiali ze szlachtą w imię rozsądku, w imię sprawiedliwości. Ksiądz i mnich Piotr Skarga postanowił działać na rzecz religii, wstrząsnąć sumieniem, pokazać, że zachowanie szlachty jest nie tylko zgubne, ale i grzeszne. W „Kazaniach sejmowych” opowiada o „sześciu szkodliwych chorobach” RP, które świadczą o jej rychłej śmierci. Spełniły się złośliwe przepowiednie niespokojnego patrioty.

Największy poeta renesansu – Jan Kochanowski – autor wielu pieśni, fraszek, pociągów i tragedii pod jego głową. Odprawa greckich posłów, takich jak Ray, zawierała sugestie dotyczące postaw wobec życia. Tematyka jego prac jest niezwykle obszerna; od porad zdrowotnych po kwestie polityczne. Swoje uwagi o obowiązku służby Ojczyźnie poeta wyraził w „Pieśni o spustoszeniu Podola przez Tatarów”. Za swoją największą cnotę uważał miłość ojczyzny.

Głęboką troskę o przyszłość Polski widać w słowach Ulissesa z „Odprawy posłów greckich”: „O królestwo rozwiążcie i nieuchronną śmierć, gdzie nie liczy się ani prawo, ani sprawiedliwość”. Kłótniwy sejm trojański, rządzony prywatnością, skorumpowany, upodabniał poetę do Sejmu polskiego. Alexander dociera do Troi i naraża ją na niebezpieczeństwo. Antenor jest prawdziwym patriotą, ale jego starania o ratowanie ojczyzny są daremne w obliczu głupoty i egoizmu szlachty w ogóle. XVI-wieczni dziennikarze i poeci ostrzegali przed niebezpieczeństwami, jakie mogą zagrażać państwu, i wskazywali na konieczność podporządkowania życia prywatnego społeczeństwu.

W XVII wieku szlachta straciła z oczu losy państwa, dbała przede wszystkim o sprawy osobiste, zabiegała o przywileje dla swojego kraju. Sytuacja w kraju staje się coraz bardziej

dramatyczna. Wojny toczyły się nie tylko na granicach kraju, ale także przenikały w głąb kraju. Były też ostre wewnętrzne sprzeczności polityczne. Wzrósł wyzysk mas chłopskich, po którym nastąpił upadek gospodarczy miast. Gdy klęski spadły na Rzeczpospolitą Obojga Narodów, zaczęły podnosić się głosy wyrażające troskę o przyszłość kraju. Współcześni pisarze krytykujący system wykazali się nie tylko postawą obywatelską, ale także odwagą w postawie szlachty, niezwykle wrażliwej na próby zmiany systemu.

Wacław Potocki, autor poematu rycerskiego i zbioru krótkich wierszy, dostrzegł mankamenty życia prywatnego i publicznego. W swoich pracach potępia łapownictwo w Sejmie i Sejmie, anarchię i złotą wolność, a także ucisk chłopstwa. Wszystkie swoje patriotyczne smutki Potocki zebrał w satyrze „Czuć! Stary pies szczeka. Złodzieje i rabusie kradnący w Polsce to nie tylko źli sąsiedzi niszczący granice, ale i domowi: ciemżyciele chłopów, panowie i urzędnicy, niesprawiedliwi sędziowie Szczeka na nich stary pies, poeta.

Ukradnij biały orzeł! Dbaj o siebie, Lach! – z takim apelem poeta apeluje do rodaków. Wiersz zatytułowany „Pospolite Mobilenie” pełen jest gorzkiej ironii, krytyki lenistwa, kobiecości, egoizmu i szlacheckiej arogancji. W wojnie chocimskiej Potocki skarży się, że jego bracia są tracąc ducha rycerskiego, że nie kochają ojczyzny tak bardzo, jak swoich przodków, dlatego przypomina to cnotę i odwagę dawnych rycerzy. Prawdziwy upadek i zacofanie społeczeństwa odnotowano w pierwszej połowie XVIII wieku. Ale potem, w okresie największego upadku zaczęły pojawiać się głosy domagające się korekty błędów w polskim systemie. Stanisław Konarski wniósł wielki wkład w edukację, życie polityczne i kulturalne. W dziele „O skutecznej sowieckiej drodze” krytykował i wyszydzał praktykę rozbijania Sejmu. Prasa stała się jednym z narzędzi walki z sarmackim stylem życia i przywilejami, „złotą wolnością” szlachty, ignorancji i zacofania. Prawie wszyscy wielcy pisarze i bohaterowie współpracowali z magazynem

Monitor.

Twórczość Ignacego Krasickiego odegrała ważną rolę w walce z ignorancją i zacofaniem. Główną ideą jego pracy była edukacja i wychowanie jego narodu. Książę polskich poetów krytykował negatywne aspekty ludzkiego życia głównie w satyrach i baśniach. W satyrach „Do króla” i „Zepsuty świat” sprowadził anarchię i figlarność, prywatność i zdradę, pogardę dla władzy i osoby królewskiej. Wzywał do silnej siły, harmonii i jedności ludzi. W Żonach modnych nauczał, że „modny” podział obyczajów był również przyczyną upadku społeczeństwa. Domagał się szacunku dla dobrych, mądrych tradycji i prawdziwego postępu.

Oprócz krytyki podał też przykład szlachcica, który dba o losy narodu i wiernie wypełnia swoje obowiązki. W powieści „Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki” i w „Monahomahii” ukazywał i wyśmiewał poetę wszystkie mankamenty czasów saskich: ignorancję, przesady, wręcz szczerłość, lenistwo i pijaństwo. Ten werset bardzo pomógł początkom KEN. I. Krasiński zachęcał do edukacji i uważał ignorancję za główne źródło niemoralności.

Po okresie krytyki nadszedł czas, aby kraj otrzymał nową koncepcję polityczną i społeczną. Sprawa stała się tym pilniejsza, że w 1788 r. Sejm rozpoczął prace reformatorskie. Z poglądami konserwatystów czynnie walczył znany pisarz i poeta Julian Ursyn Niemcewicz, poseł na Sejm Czteroletni. W komedii Powrót pośła wyśmiewał zacofaną szlachtę i przekonywał, że osobiste interesy zawsze powinny ustępować dobru Rzeczypospolitej. Komedie poruszyła niemal wszystkie punkty programu reform: zniesienie liberum veto i wolne wybory, wprowadzenie dziedzicznego tronu, zwiększenie liczebności wojsk, stałe podatki, średni parlament. Komedie te zyskały wielu zwolenników w obozie reformistycznym. Hugo Kołłątaja i Stanisław Staszic odzwierciedlają w swoich pracach różnorodne aspiracje ludzi związanych z obozem reformacyjnym. W „Uwagach nad życiem Jana Zamoyskiego” Stanisław Staszic

rozważa kwestie władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej, rozważa zasadę liberum veto.

W „Zastrzeżeniach dla Polski” poruszał sprawy chłopskie i mieszczańskie, występował jako krytyk magnatów: „Z samych panów zguba Polaków”. W pracach Hugo Kołłątaja, podobnie jak u Staszica, znajdujemy program reform obejmujący najważniejsze sfery życia państwa. W „Listach Anonima” broni prawa do wolności każdego człowieka.

Wokół Kołłątaja powstała grupa pisarzy o nazwie Kuźnica, która promowała reformy polityczne i społeczne. Jednym z nich był Franciszek Salezy Jezierski, który szczególnie energicznie bronił praw chłopów i mieszczan.

Zwieńczeniem czteroletniego Sejmu była uchwała rządu – Konstytucja 3 Maja, która określiła zasady ustrojowe, zniósła zasadę liberum veto i ustanowiła tron trójdziedziczny. Wszystkie postanowienia Konstytucji 3 maja są wynikiem wielkiej debaty na temat odbudowy państwa i umocnienia jego niepodległości.

Literatura zawsze odgrywała ważną rolę w kształtowaniu świadomości Polaków i poczucia odpowiedzialności za przyszłość ojczyzny. Nauczyła się podporządkowywać sprawy osobiste sprawom społecznym i moralnym.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.